

Toegankelijkheids tekst lezing LUCA meet, Januari 2024

Josephine Hoegaerts (UvA) – gelieve deze tekst niet te verspreiden of citeren zonder toestemming van de auteur

Toegang vrij: geluiden van hoop en inclusie

Slide 1: Titel

Hallo, ik ben...

toegankelijkheidstekst: link

beeld op slide: (decoratief) foto van een glazen deur met bordje 'come in, we're open'.

Slide 2: Wie ben jij?

korte introductie (in kleine groepjes, paren): schrijf je volledige naam op, bespreek met buur: wat kan je te weten komen over je collega aan de hand van hun naam? (familiegeschiedenis, migratiegeschiedenis, voorkeuren, identiteit)

beeld op slide: (decoratief) foto van persoon in pak, die een plaat met een vraagteken voor hun gezicht houdt

Slide 3: What's in a name?

Namen vertellen een verhaal, en naargelang naar welke naam je luistert (of welke naam je naar voren schuift), hoor je een andere verhaal

- institutioneel (de naam die in het bevolkingsregister staat, en op je paspoort en rijbewijs)
- reputationeel (de naam en/of titel die je gebruikt in formele of professionele contexten)
- emotioneel (de naam die je gebruikt om affectie of nabijheid uit te drukken)
- gemeenschap (de naam die je verbindt met je familie, clan, gemeenschap ... cf ook migratiegeschiedenissen en familiestambomen)

Belang van namen in Maori gemeenschap (cf Linda Tuhiwai Smith), en ook andere Indigenous gemeenschappen: naam als binding met directe omgeving

Naam: ook eerste indicatie van culturele binding en (dus) culturele verschillen: namen gelden als symbool voor bepaalde identiteiten en scheppen daardoor ook meteen bepaalde verwachtingen (en roepen soms stereotiepen op) Cf. effect van opschrijven van namen op examens op zowel beoordeling (door docenten) als kwaliteit van werk van studenten (owv geïnternaliseerde verwachtingen)

beeld op slide: flap van boek, Linda Tuhiwai Smith, *Decolonizing Methodologies*

Slide 4: Overzicht

In komende halfuur (min of meer): verhaal van namen en de (onbedoelde) ongelijkheden die daar vaak het gevolg van zijn onderzoeken, en met meer abstracte en een ruimere blik te bekijken.

Toegankelijkheids tekst lezing LUCA meet, Januari 2024

Josephine Hoegaerts (UvA) – gelieve deze tekst niet te verspreiden of citeren zonder toestemming van de auteur

D.w.z. NIET ingaan op de vele psychologische en sociologische studies die intussen bestaan over bias (er zijn er veel, en ze zijn ongetwijfeld allemaal waar)

maar WEL kijken naar geschiedenis van institutionele ongelijkheid. Waarom geschiedenis? Toont enerzijds waar onze huidige ideeën vandaan komen, maar anderzijds ook hoe veranderlijk de maatschappij is. En dat is hoopvol: het blijkt steeds dat het feit dat dingen al lang bestaan, niet hoeft te betekenen dat ze universeel zijn, of dat ze zo moeten blijven.

DUS: dit praatje is geen recept voor hoe het moet, maar wel een exploratie van verandering, een aantal verwijzingen naar literatuur die misschien boeiend of handig is (bijv. Tuhiwai Smith, en Kevin Gannon), en een paar voorstellen voor concrete acties voor meer 'toegankelijk' onderwijs, met aandacht voor het welzijn van iedereen. (Dat betekent ook het welzijn van de staf, en dus zijn mijn voorstellen vooral gericht op eenvoudige dingen, die je kan doen zonder veel middelen of tijd)

tekst op slide:

- hoger onderwijs en categoriseren
- hoger onderwijs en emanciperen
- hoger onderwijs en meritocratie

beeld op slide: flap van boek, Kevin Gannon, *Radical Hope: a teaching manifesto*

Slide 5: Hoger onderwijs en categoriseren

deel 1: wat is institutionele ongelijkheid? → komt voort uit het intrinsiek normerende karakter van onderwijs, en vooral het belang van categorisering in moderne wetenschap en onderwijs

beeld op slide: tabel met longinhoud van lagere school kinderen (ca. 1890, Docteur Marage)

Slide 6: Institutionele ongelijkheid

verwarring over structurele, institutionele ongelijkheid.

Betekenis: NIET 'onveranderlijk', of collectief, of georganiseerd, WEL ingebakken in de structuren van onze samenleving zelf.

Voor (hoger) onderwijs is het bestaan van institutionele ongelijkheid heel eenvoudig terug te traceren...is gericht op het onderhouden en onderscheiden van een elite. (cf boek Collini over verschuivende ideeën over waar hoger onderwijs 'voor dient': aanklacht tegen huidige politiek van hoger onderwijs als 'nuttig' of verdienmodel, maar toont ook limieten van oudere ideeën over functie van het hoger onderwijs)

beeld op slide: (decoratief), foto van Christ's College, Cambridge; flap van boek, Stefan Collini, *What are universities for?*

Slide 7: Categorisering

Hoger onderwijs heeft dus zowel de bedoeling als het effect om mensen in verschillende categorieën te verdelen (wel of niet hoger opgeleid, wel of niet behorend bij een bepaalde sociale of culturele klasse → belangrijke rol van kunstonderwijs hier, in indelen van mensen met of zonder goede smaak, met of zonder inzicht in esthetiek, etc)

- hangt samen met wat, vooral in de moderniteit, de belangrijkste bezigheid was van het hoger onderwijs, namelijk 'onderscheid' aanleren. Wetenschap: bijna volledig gericht op het ontwikkelen van consistente categorieën, en die systematisch toepassen
- verwarring tussen categorisering als wetenschap en object van onderwijs, en strikt onderscheiden van mensen binnen het onderwijs heeft een lange geschiedenis, en wordt bijzonder geformaliseerd in de imperiale periode → cf evolutie van Linneus' systeem van classificatie, en gebruik van die logica in de negentiende eeuw

beeld op slide: pagina uit Linnaeus' *Systemae Naturae*, 1767.

Slide 8: Latent kolonialisme van het hoger onderwijs?

(cf Said, latent orientalisme)

Koloniale structurele ongelijkheid is wellicht het meest zichtbaar en duidelijk binnen hoger onderwijs (cf voorbeeld van de UvA), maar zelfde geldt voor structurele ongelijkheid mbt neurodiversiteit, gezondheid, klasse, en (intussen een stuk minder) gender en seksualiteit.

(coloniality vs post-colonialism?)

beeld op slide: foto van het 'Bushuis' in Amsterdam; flap van boek Ramon Rosfoguel e.a. *Decolonizing the Westernized University*

Slide 9: Praktische tip: citational politics

Aan veel van de institutionele ongelijkheid en het latente kolonialisme van hoger onderwijs kan je als individu weinig doen (we kunnen vaststellen dat een instituut geprofiteerd heeft van koloniale handel, bijvoorbeeld, maar dat rechte trekken – als het al kan – is een kwestie van hogere politiek). Wat kunnen we wel doen? Die latente ongelijkheid niet doorgeven aan studenten, waar mogelijk...bijvoorbeeld door inhoud niet te laten samenvallen met 'autoriteit'. Een (kleine) oplossing: citational politics. (M.a.w. welke teksten laat je studenten lezen, welke kunstenaars leer je ze kennen, welke methodes staan centraal, etc)

gecontesteerd, want lijkt

- in te gaan tegen 'inhoudelijke' keuzes
- bepaalde stemmen te 'onderdrukken'

Mijn aanpak? geen apothekersschaaltje, maar wel een aantal leidende vragen...die er in de praktijk meestal vanzelf toe leiden dat een soort balans ontstaat w.b. identiteiten (hangt ook wat af van het onderwerp)

Leidende vragen:

- wie bepaalt de norm?: niet simpelweg aanvaarden dat bepaalde figuren een 'autoriteit' zijn, maar kritisch nagaan WELKE kennis ik aan studenten wil doorgeven, en wie daar het meest geschikt voor is (dat zijn vaak meer recente auteurs, maar zeker niet altijd) – denk bijv aan recente vertaling van de odissee, Emily Wilson)
- welke norm wordt gehanteerd en waarom? → canon ter discussie stellen, en machinerie achter de vorming van canon blootleggen. Is het nodig/wenselijk om de canon ook door te geven aan studenten? en hoe doe ik dat dan het best?

- verhouding tussen representatie en normvastheid: de canon IS ook divers, maar die diversiteit geraakt vaak ondergesneeuwd (en kan vaak ook wel beter) → expliciet nadenken over wie het dragen van kennis, of het bewaken van esthetiek, wordt toevertrouwd

Geen perfect systeem (maar dat hoeft het ook niet te zijn), geen kwantitatief afwegen van of iedereen nu wel gerepresenteerd is (hoeft ook niet altijd), maar wel bewust nadenken vanuit wat de kern is van mijn boodschap aan studenten.

(cf deze lezing: boodschap van hoop, en eentje die aantoont dat het perfect mogelijk is om een betoog te bouwen op een 'diverse' set van auteurs en teksten. Daarmee heb ik op geen enkele manier ingeleverd op kwaliteit van de teksten, of inhoudelijke relevantie cf literatuurlijst)

slide 10: Hoger onderwijs en emanciperen

Analytische blik op de structuur van het hoger onderwijs (én het kunstbedrijf) is interessant, en legt allerlei historische en institutionele ongelijkheden bloot, maar is misschien ook wat deprimerend, en zegt al bij al weinig over hoe er dan dingen kunnen veranderen.

Ander perspectief: gaan kijken naar een 'postkoloniaal' hoger onderwijs. M.a.w. hoe is onderwijs gebruikt tijdens en na de imperiale periode, niet (alleen) als normerend instituut, maar ook als een vorm van inclusie: hoe worden allerlei 'nieuwe' mensen, via het onderwijs, deel gemaakt van de cultuur, burgerschap, etc...en in hoeverre kunnen die nieuwe invloeden ook leiden tot nieuwe richting in cultuur en burgerschap?

(vb op slide: gebruik van retorische opleiding om op nationale politiek te wegen, en te streven naar onafhankelijkheid in India)

beeld op slide: voorpagina van boek, Amrita Lal Bose, *How to be a great orator*

slide 11: Productie van kennis en cultuur

Bewust post-koloniale blik op geschiedenis van hoger onderwijs en cultuur: niet de lijn volgen van wat de bedoeling was van het onderwijs, of het pad van assimilatie (volksopvoeding oude stijl: de lagere klasse, vrouwen, ethnische anderen die zich leren 'aanpassen' aan het verlichte westen, en zich zo 'opwerken'), maar specifiek gaan kijken naar hoe kennis en cultuur in de praktijk geproduceerd werden in de imperiale periode.

Cf. recent onderzoek, bijvoorbeeld Sujit Sivasundaram, Londa Schiebinger, Oliver Mutanga

(wat blijkt? tweerichtingsverkeer, hoewel het niet altijd erkend wordt)

beeld op slide: flap van boeken: Oliver Mutanga en Tendayi Marovah, *Southern Theorie*, Sujit Sivasundaram, *Waves Across the South*, Londa Schiebinger, *Secret Cures of Slaves*

slide 12: Voorbij de koloniale context

Conclusie vanuit een postkoloniale geschiedenis van hoger onderwijs?

- kennis komt in verschillende vormen, waarvan er eigenlijk altijd maar eentje naar waarde is geschat in westerse instituten: er is ruimte voor meerdere vormen van 'kennis', die niet per se rationeel of

- ‘wetenschappelijk’ hoeft te zijn, maar bijv. ook emotioneel, of poëtisch, of belichaamd is (belangrijke rol van kunst hier!)
- daarop volgend: ons huidige systeem waarin we proberen om zoveel mogelijk kennis te ‘vergaren’, die dan te assimileren binnen een bestaand systeem, en die vervolgens door te geven aan een (beperkte) nieuwe generatie, limiteert vaak meer dan het emancipeert
 - de limieten van het onderwijs die gevormd zijn binnen een imperiaal en middenklasse systeem, werken ook door voor allerlei andere groepen : neurodiverse studenten/studenten met beperkingen botsen vaak tegen dezelfde grenzen als ethnische ‘anderen’ of vrouwen: de heel strikte definiering van wat geldt als ‘kennis’ creëert een elite, maar niet altijd vooruitgang of hogere kwaliteit
 - idem met ‘andere’ kennis vanuit koloniale context: neurodiverse denkers, auteurs en artiesten met een beperking: productie van cultuur en kennis (die vaak vernieuwender is)
 - in dezelfde lijn: werk van Despret (kennis van vrouwen, dieren)

beeld op slide: flap van boeken: Mara Mills en Rebecca Sanches, *Crip Authorship*, Vinciane Despret, *Que diraient les animaux si..on leur posait les bonnes questions?*, Vinciane Despret en Isabelle Stengers, *Les Faiseuses d’histoires*

slide 13: Een oor te luisteren leggen

Hoe kunnen we al deze nieuwe vormen van kennis ontdekken, en mobiliseren voor cultuur en onderwijs → cf Dylan Robinson: luisteren, niet als ‘hungry listening’, maar als intersubjectieve praktijk

Dat betekent ook: niet elke vorm van kennis is ‘up for grabs’ (cf ook Kuokkanen)

tekst op slide: “What do you call a lecture?” asked Guitar. “When you don’t talk for two seconds? When you have to listen to somebody else instead of talk? Is that a lecture?” (uit: Toni Morrison, *Song of Solomon*)

beeld op slide: flap van boeken: Dylan Robins, *Hungry Listening*, Rauna Kuokkanen, *Boaris dego eana*.

slide 14: Praktische tip: un-essays

Het inzicht dat er allerlei vormen van kennis bestaan, en dat we die beter combineren dan er eentje boven de rest te verheffen is leuk en aardig, maar betekent ook dat je als docent snel tegen je eigen grenzen botst (meestal zijn we maar in een paar dingen gespecialiseerd).

Dus:

- beseffen dat je niet op je eentje alle perspectieven kan (en moet) vertegenwoordigen
- verleggen van grenzen als gedeelde sprong voor student en docent
- met name ruimte geven aan de specifieke kennis die studenten al meenemen (uit hun achtergrond, hun specifieke ‘beperkingen’, etc)

In mijn lespraktijk wordt dat een un-essay (maw, zolang het maar niet is wat ze altijd al doen), in kunstonderwijs wordt dat wellicht wat anders.

Centrale logica:

- andere expressie dan gewoonlijk (bijv niet visueel maar auditief, niet innovatief maar derivatief, etc)
- veel verantwoordelijkheid bij student
- veel flexibiliteit van docent, die 'volgt' in good faith

Waarom?

- geeft verschillende studenten de kans om uit de verf te komen op hun eigen manier (waardoor ook anderen van hen kunnen leren)
- schudt iedereen los uit assimilatie-denken
- leidt vaak tot beter inzicht in de 'regels' van klassieke opdrachten, net omdat die vervallen

beelden op slide: Picasso, *Bust of woman*, 1944; uittreksel uit handgeschreven syllabus 'Introduction to Post-Human Theory'

slide 15: Hoger onderwijs en meritocratie

Wat heeft dat alles met welzijn te maken? → uiteindelijk draaien discussies over de rol van hoger onderwijs (en ook de rol van kunst en cultuur) regelmatig uit op discussies over meritocratie.

standpunt 1:(hoger onderwijs en kunst zijn meritocratisch) meritocratie levert een op goede criteria gebaseerde elite op, en die moeten we bewaren (maw kunst maken of het heelal bestuderen moet in handen liggen van de mensen die daar het best in zijn, en het onderwijs heeft de dubbele functie om die mensen te vormen en te selecteren)

standpunt 2: (meritocratie bestaat niet (meer) in hoger onderwijs en kunst) hoger onderwijs en kunst zijn speeltuinen van een elite die toch niks beters te doen heeft, en die we beter wegsaneren

Allebei die standpunten worstelen vooral met de democratisering van het hoger onderwijs sinds de jaren 60, met aan beide kanten van de discussie die zich zorgen maken over het niveau en de kwaliteit van kunst en onderwijs, veel nostalgie naar hoeveel beter het was, toen alle studenten Shakespeare nog kenden en Virgilius konden citeren. (cf boek van Peter Mandler over spanning tussen meritocratie en democratisering: denk terug aan hiervoor over westerse wetenschap. Wie bepaalt de norm in een meritocratisch systeem?)

beeld op slide: flap van boek: Peter Mandler, *The crisis of the meritocracy*

slide 16: Wiens welzijn?

Mijn voorstel? Even weg te stappen van vragen over niveau en elitisme, en de vraag over selectie en democratisering anders stellen: wiens welzijn willen we nastreven?

(en dan bedoel ik niet het soort welzijn dat gevangen kan worden in een uurtje joga of *self care* of een kaars aansteken, maar het soort welzijn dat gebaseerd is op gedegen nadenken, betekenisvolle kunst, maatschappelijk inzicht...niet een fluffy 'alles is zo leuk', maar een gezonde intellectuele en esthetische

Toegankelijkheids tekst lezing LUCA meet, Januari 2024

Josephine Hoegaerts (UvA) – gelieve deze tekst niet te verspreiden of citeren zonder toestemming van de auteur

balans. Cf ook welzijn als gekoppeld aan 'care', belang van interdependentie ipv individuele merite, cf boeken op slide)

Wiens welzijn streven we na (korte discussie hier?)

- binnen de instituten waarin we werken? (i.e. welk onderdeel van de staf krijgt de kans zich verder te ontwikkelen? welke studenten krijgen meer steun, en welke laten we achter in een selectie? wie krijgt überhaupt toegang?)
- binnen de maatschappij waarin we actief zijn (i.e. voor wie creëren we kennis en kunst in instituten van hoger onderwijs?)

Meritocratisch denken: impliceert eigenlijk altijd dat de beslissingen daarover berusten op een competitie – en dat zolang je de regels van de competitie eerlijk toepast, dat de resultaten ook eerlijk kunnen zijn (vergelijk 'kleurenblind' denken).

We hebben jarenlange discussies gehad over hoe we vooroordelen kunnen tegengaan, en welke regels de competitie eerlijk kunnen maken, maar misschien is het gewoon het competitiedenken zelf dat ons in de weg zit. Misschien is *meritocratie* toch niet zo'n goede oplossing als we over onderwijs en kunst denken als een bron van kennis en welzijn, en niet als een selectiemechanisme.

beeld op slide: (decoratief) afbeelding van gezicht in process van oppervlakkige 'self care', flap van boeken Eve Kittay, *Learning from my daughter* en *The Care Manifesto*

slide 17: Subjectieve regels

Dat betekent ook dat we hier en daar moeten loskomen van onze obsessie met 'objectief' selecteren en evalueren, en subjectief moeten gaan nadenken over ons eigen welzijn binnen het hoger onderwijs en de kunst, onze plaats daarbinnen, en hoe we die het liefst 'verdiend' hadden.

En dit is misschien het moment waarop ik mijn volledige naam prijsgeef: (naam, tussennamen, roepnaam, etc)

Mijn boodschap is natuurlijk ook volstrekt subjectief: je kan je afvragen waarom een witte hoogleraar hier het hoge woord komt voeren over institutionele ongelijkheid, en meritocratie en inclusie. (En ik heb lang getwijfeld, maar verantwoordelijkheid voor die verhalen hoeft ook niet consequent bij mensen van kleur te liggen).

Mijn eigen expertise: ligt meer in geschiedenis van kolonialisme, en die van leven met beperkingen

Mijn eigen ervaring: meer in klasse-verschil. (cf. Steedman) → klasse is een jas die gemakkelijker aan en uit kan worden gedaan dan kleur of gender. Maar nu ik comfortabel op mijn stoel zit, denk ik wat vaker na over hoeveel eenvoudiger het geweest had kunnen zijn als ik dat niet had moeten doen. (cf. 'introductions voor pioniersstudenten: wie past zich aan, aan welke norm?')

tekst op slide: "And I? I will do everything and anything until the end of my days to stop anyone ever talking to me like that woman talked to my mother. It is in this place, in this bare, curtainless bedroom, that lies my secret and shameful defiance. I read a woman's book, meet such a woman at a party (a woman now, like me) and think quite deliberately as we talk: we are divided: a hundred years ago I'd have been cleaning your shoes. I know this, and you don't. (uit Carolyn Steedman, *Landscape for a good woman*)

slide 18: Welzijn en toegankelijkheid

Mijn aanpak, als ik denk aan wiens welzijn ik nastreef:

- ik maak keuzes, en hoewel ik elke student een eerlijke kans geef, steek ik ook niet onder stoelen of banken dat ik aan sommige groepen specifieke aandacht besteed (bijv. duidelijk maken van klasse-achtergrond, hulp met Nederlands)
- nadruk op *toegankelijkheid*: iedereen moet *echt* toegang hebben tot de kennis die verstrekt wordt

beeld op slide: (decoratief) foto van een glazen deur met bordje 'come in, we're open'.(zelfde afbeelding als titelslide)

slide 19: Praktische tip: toegankelijkheids tekst

wat? → cf tekst Farrar en Chi Wing Lau

Voor wie?

- slecht horen en slecht zien
- neuro-diversiteit
- iedereen die moeilijke woorden/Engels/...nog niet zo goed kent
- iedereen die niet goed weet hoe te noteren
- iedereen

daar bovenop, als het kan of relevant is

- interactieve pdf's
- powerpoints vooraf
- expliciete vraag of alles toegankelijk is
- content warnings

M.a.w. ingegeven door heel erg ongelijke redenering (namelijk specifiek hulpmiddelen ontwikkelen voor bepaalde groepen), maar die dan wel beschikbaar maken voor iedereen.

(check voorbeeld voor dit praatje. Is het meer werk? Ja, een beetje. Is het ideaal? absoluut niet. Maar dit kan net met de middelen die ik heb, zonder mijn eigen welzijn te ondermijnen)

beeld op slide: screenshot van blogpost Jason Farrar en Travis Chi Wing Lau, *Toward a More Accessible Conference Presentation* ([Toward a More Accessible Conference Presentation – Profession \(mla.org\)](#))

slide 20: Say my name

(terugkeren naar oefeningetje met volledige naam: oproep om die namen ernstig te nemen, ipv ze te negeren...dus niet verwijderen van bias, maar actief welzijn creëren voor wie het het meest nodig heeft)

beeld op slide: still van video *Say my name*, Destiny's Child.

Toegankelijkheids tekst lezing LUCA meet, Januari 2024

Josephine Hoegaerts (UvA) – gelieve deze tekst niet te verspreiden of citeren zonder toestemming van de auteur

Literatuurlijst:

Collini, Stefan, *What are universities for?*, 2012.

Despret, Vinciane en Isabelle Stengers, *Les Faiseuses d'histoires*, 2011.

Despret, Vinciane, *Que diraient les animaux si..on leur posait les bonnes questions?*, 2014.

Gannon, Kevin, *Radical Hope: a teaching manifesto*, 2020.

Jason Farrar en Travis Chi Wing Lau, *Toward a More Accessible Conference Presentation* ([Toward a More Accessible Conference Presentation – Profession \(mla.org\)](#))

Kittay, Eva, *Learning from my Daughter. The Value and Care of Disabled Minds*, 2019.

Kuokkanen, Rauna, *Reshaping the University. Responsibility, Indigenous Epistemes, and the Logic of the Gift*, 2007.

Mandler, Peter, *The crisis of the meritocracy*, 2020.

Mills, Mara en Rebecca Sanches, *Crip Authorship. Disability as Method*, 2023.

Mutanga, Oliver en Tendayi Marovah, *Southern Theories. Contemporary and Future Challenges*, 2024.

Parker, Patricia S.; Sara H. Smith en Jean Dennison, [Decolonizing the Classroom](#), *Tijdschrift voor Genderstudies*, 20, 3, 2017.

Robins, Dylan, *Hungry Listening, Resonant Theory for Indigenous Sound Studies*, 2020.

Rosfoguel, Ramon; Roberto Hernandez en Ernesto Rosen Velazquez (eds.) *Decolonizing the Westernized University. Interventions in Philosophy of Education from Within and Without*, 2016.

Schiebinger, Londa, *Secret Cures of Slaves. People, Plants, and Medicine in the Eighteenth-Century Atlantic World*, 2017.

Sivasundaram, Sujit, *Waves Across the South, A new history of revolution and Empire*, 2020.

Steedman, Carolyn, *Landscape for a good woman. A story of two women*, 1986.

The Care Collective, *The Care Manifesto: The Politics of Interdependence*, 2020.

Tuhiwai Smith, Linda, *Decolonizing Methodologies. Research and Indigenous Peoples*, 1999.

Van Goidsenhoven, Leni; Nicole Schroeder, en Inge Van de Putte, [Disability in the classroom](#), *Tijdschrift voor Genderstudies*, 25,1, 2022.